

Kurzus kódja(i): FLM-101:2

Kurzus címe: Filmesztétikai és műfaji alapfogalmak

Tanár neve: Pápai Zsolt

Kurzus időpontja, helye: hétfő 11 30-13 00 34-es terem

Vetítések időpontja, helye: A rövidebb filmeket az előadás során vetítjük. A nagyjáték- és dokumentumfilmeket minden hallgatónak egyénileg kell megnéznie. A kötelező filmeket leadom az alagsorban lévő stúdióban. Az első előadás szeptember 14-én lesz!

Kurzus típusa: előadás

Kurzus leírása: A kurzus célja megismertetni a hallgatókkal a filmes műfajok fogalmát, lehetséges tipologizálási módjait, alapvető jellegzetességeit, továbbá megalapozni azt a háttértudást, amely a műfaji filmek befogadásához és értelmezéséhez szükséges. A félév során kitérünk műfajiság és stílus problémáira, és kísérletet teszünk néhány műfajportré felvázolására is. A bevezetés a műfaji filmek világába egyúttal jó lehetőséget kínál a filmtörténetet alakító társadalom- és intézménytörténeti összefüggések felvázolására is. Az első előadás szeptember 14-én lesz!

Témák:

1. A filmelbeszélés befogadásának problémái. Sémák az elbeszélésben.
2. Mozgóképtipológiák. Elbeszélő és nem elbeszélő film.
3. Játékfilm és dokumentumfilm. A fikciós filmek dokumentumértéke.
4. A film mint ipar. A film és a kultúripar. Archetípusok a filmkultúrában.
5. A műfajok rendszere. A műfajok élete.
6. Mesélő, kvázi-ábrázoló műfajok, és a kifejtett kaland. A mítoszok szociológiája.
7. A kifejtett kaland 2.: bűnügyi filmek.
8. Stílusfilm kontra műfajfilm. A film noir narratív és stílusfogásai.
9. Fantasztikus filmek.
10. Műfajelméletek.
- 11–12. A magyar műfaji film kérdései 1–2.

Kurzus teljesítésének követelményei: Írásbeli teszt megírása a félév végén. A teszt kitöltéséhez az előadáson elhangzottak, továbbá a kötelező filmek és szakirodalmi tételek ismerete szükséges. A kötelező filmek közé az előadásokon vetített kisfilmek is beletartoznak!

Kötelező filmek: Az előadásokon vetítendő kisfilmek:

Lumière fivérek: *A megöntözött öntöző* (1895); Georges Méliès: *Utazás a Holdba* (1902); Edwin S. Porter: *A nagy vonatrablás* (1903); Lewin Fitzhamon: *Rover, a megmentő* (1905); Viking Eggeling: *Diagonális szimfónia* (1924)

Egyénileg megtekintendő nagyjáték-, kisjáték- és dokumentumfilmek:

Michael Curtiz (Kertész Mihály): *Casablanca* (*Casablanca*; 1942)
Billy Wilder: *Kettős kárigény/Gyilkos vagyok* (*Double Indemnity*; 1944)
Fred Zinnemann: *Délidő* (*High Noon*; 1952)
Alfred Hitchcock: *Hátsó ablak* (*Rear Window*; 1954)
Alfred Hitchcock: *Psycho* (*Psycho*; 1960)
Alfred Hitchcock: *Madarak* (*The Birds*; 1963)
Robert Altman: *A játékos* (*The Player*; 1992)
Robert Altman: *McCabe és Mrs. Miller* (*McCabe and Mrs. Miller*; 1971)
Roman Polanski: *Kínai negyed* (*Chinatown*; 1974)
Jan Sverák: *Olajfalók* (*Ropáci*; 1988)
Michael Moore: *Kóla, puska, sült krumpli* (*Bowling for Columbine*; 2002)
András Ferenc: *Dögkeselyű* (1982)
Koltai Róbert: *Sose halunk meg* (1993)
Tóth Endre: *5 óra 40* (1939)

Kötelező és ajánlott irodalom: 1. A filmelbeszélés befogadásának problémái. Sémák az elbeszélésben.

Kötelező: Bordwell, David: *Elbeszélés a játékfilmben*. Budapest: Magyar Filmintézet, 1996. 42–60.

Ajánlott: *Truffaut–Hitchcock*. Budapest: Magyar Filmintézet–Pelikán Kiadó, 1996. 121–136.

Ajánlott: Bordwell, David: Érvelés a kognitívizmus mellett. *Metropolis* (1998) no. 4. – (1999) no. 1. 14–33.

2. Mozgóképtípusok. Elbeszélő és nem elbeszélő film.

Kötelező: Thompson, Kristin – Bordwell, David: *A film története*. Budapest: Palatinus, 2007. 197–208.

Ajánlott: Király Jenő: *Mágikus mozi*. Budapest: Korona kiadó, 1998. 53–84.

Ajánlott: *Szürrealizmus a filmművészetben*. Budapest: MFIFA, 1972.

Futurizmus és film. *Metropolis* (1997) no. 4. – (1998) no. 1. 6–61.

3. Játékfilm és dokumentumfilm. A fikciós filmek dokumentumértéke.

Kötelező: Kracauer, Siegfried: *Caligariól Hitlerig. A német film pszichológiai története*. Budapest: Magyar Filmintézet, 1991. 239–271.

Ajánlott: Dolgenos, Peter: A csillag C.A. Rotwang ajtaján. A feje tetejére állítani Kracauert – Fritz Lang *Metropolis* című filmjének elemzése. *Metropolis* (2006) no. 4. 92–101.

Ajánlott: Plantinga, Carl: Dokumentumfilm. *Metropolis* (2009) no. 4. 10–19.

4. A film mint ipar. A film és a kultúripar. Archetípusok a filmkultúrában.

Kötelező: Király Jenő: *Mágikus mozi*. Budapest: Korona kiadó, 1998. 146–168.

Ajánlott: McLuhan, Marshall: A mozi. In: *Kommunikációelméleti szöveggyűjtemény II.* (szerk. Bujdosó Dezső). Budapest: Tankönyvkiadó, 1978. 142–152.

Ajánlott: Hauser Arnold: *A művészettörténet filozófiája*. Budapest: Gondolat, 1978. 231–235., 273–282.

Ajánlott: Horkheimer, Max – Adorno, Theodor W.: *A felvilágosodás dialektikája*. Budapest: Gondolat–Atlantisz, 1990. 147–200.

Ajánlott: Király Jenő: *Frivol múzsa*. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó, 1993. 246–254.

5. A műfajok rendszere. A műfajok élete.

Kötelező: Neale, Steve: Műfajkérdések. In: *Tarantino előtt* (szerk. Nagy Zsolt). Budapest: Új Mandátum Könyvkiadó, 2000. 12–44.

Ajánlott: Altman, Rick: Újrafelhasználható csomagolás. Műfaji termékek és az újrafeldolgozási folyamat. *Metropolis* (1999) no. 3. 12–33.

Ajánlott: Király Jenő: *Frivol múzsa*. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó, 1993. 254–294.

Ajánlott: Panofsky, Erwin: A mozgóképi stílusa és közege. In: *A film és a többi művészet* (szerk. Kenedi János). Budapest: Gondolat, 1977. 151–177.

Ajánlott: McArthur, Colin: A műfaj. In: *Kommunikációelméleti szöveggyűjtemény III.* (szerk. Balogh Gyöngyi). Budapest: Tankönyvkiadó, 1979. 11–16.

6. Mesélő, kvázi-ábrázoló műfajok, és a kifejtett kaland. A mítoszok szociológiája.

Kötelező: Hahner Péter: Hatlövetű történelem. Western: legendák és tények. *Filmvilág* (2004) no. 5. 30–37.

Ajánlott: Jarvie, Ian C.: A western és a gengszterfilm: néhány mítosz szociológiája. In: *Művészetszociológia* (szerk. Józsa Péter). Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, 1978. 107–119.

Ajánlott: Berkes Ildikó: *A western*. Budapest: Gondolat, 1986. 157–176. és 347–369.

Ajánlott: Király Jenő: A történelmi film fogalma és típusai. *Filmkultúra* (1985) no. 10. 3–18.

7. A kifejtett kaland 2.: bűnügyi filmek.

Kötelező: Warshaw, Robert: A gengszter mint tragikus hős. In:

Kommunikációelméleti szöveggyűjtemény III. (szerk. Balogh Gyöngyi).

Budapest: Tankönyvkiadó, 1979. 175–180.

Ajánlott: Rubin, Martin: Thrillerek. Kritikai áttekintés. *Metropolis* (2007) no. 3. 10–28.

Ajánlott: Varró Attila: Az ember, aki túl sokat tudott. Műfaji önreflexivitas a thrillerben. *Metropolis* (2007) no. 3. 48–57.

Ajánlott: *Oxford Filmenciklopédia* (szerk. Nowell-Smith, Geoffrey). Budapest: Glória, 1998. 314–328.

Ajánlott: Pápai Zsolt: Törpe cézárók. Elfeledett klasszikus gengszterfilmek. *Filmvilág* (2012) no. 10. 16–20.

8. Stílusfilm kontra műfajfilm. A film noir narratív és stílusfogásai.

Kötelező: Muller, Eddie: Sötét város. A film noir elveszett világa. *Filmvilág* (2000) no. 8. 28–32., (2000) no. 9. 40–44.

Ajánlott: Schrader, Paul: Piszkos világszínpad. *Filmvilág* (2001) no. 4. 40–43.

9. Fantasztikus filmek.

Kötelező: Telotte, J.P.: A *Metropolis* csábító szövege. *Metropolis* (2006) no. 4. 82–91.

Ajánlott: Science fiction. *Metropolis* (2003) no. 2.

Ajánlott: Psycho-analízisek. *Metropolis* (2004) no. 1.

Ajánlott: Király Jenő: *Frivol múzsa*. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó, 1993. 66–85.

10. Műfajelméletek.

Kötelező: Andrew, Dudley J.: Műfajok és szerzők értékelése. *Metropolis* (1999) no. 3. 34–50.

Ajánlott: Réz András: A beépülés modelljei. Adalékok a műfaji filmek elméletéhez. In: *Film és szórakozás* (szerk. Király Jenő). Budapest: MOKÉP–MFIFA. é.n. 270–294.

Ajánlott: Király Jenő: *Mozifolklor és kameratoltótoll*. Budapest: MFIFA, 1983. 7–22.

11. A magyar műfaji film kérdései 1.

Kötelező: Pápai Zsolt – Varga Balázs: Hollywoodon innen és túl. *Metropolis* (2010) no. 1. 8–22.

Ajánlott: Király Jenő: *Karády mítosza és mágiája*. Budapest: Háttér Lap- és Könyvkiadó, 1989.

Ajánlott: Balogh Gyöngyi – Király Jenő: *Csak egy nap a világ... A magyar film műfaj- és stílustörténete 1929–1936*. Budapest: Magyar Filmintézet, 2000. 26–33.

12. A magyar műfaji film kérdései 2.

Kötelező: Király Jenő: *Mágikus mozi*. Budapest: Korona Kiadó, 1998. 259–271.

Ajánlott: Király Jenő: Apropó western... A magyar kalandfilm problémái. In: *Film és szórakozás*. (szerk. Király Jenő). Budapest: MOKÉP–MFIFA, 1981. 155–236.

Ajánlott: Báron György: Budapesti ragadozók. *Filmvilág* (1982) no. 8. 10–11.
